

Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба IV”
Београд 22-26. април 2006,
уредник М. С. Димитријевић
Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 7, 2007, 631-634

КОСМИЧКИ СВЕТ СРПСКИХ БАЈКИ „ДОЛИНА ЈОРГОВАНА”, ТИОДОРА РОСИЋА

СРЕТКО ДИВЉАН

Учитељски факултет, Јагодина

Резиме. Представљено је и разматрано космичко у делу «Долина јоргована» Тиодора Росића.

Бајке су космички свет нашег постојања.

Космички свет српских бајки „Долина јоргована” говори о нама и чудном свету креативне метафизике у нама.

Бајке су космичко место чуда, прилика, створења, сподоба, санјама, луципрда, шарлатана и надљуди са космогонском лепотом свемогућег, тј. све-јесам, све-могу и све-сам. Тиодорова бајковита мисао досегла је космос и прича причу о нама, нашем јунаштву и жељи синова да помогну оцу.

У чудној космичкој ноћи, где све има сенку и моћно Ја, све је божанско и светлошћу обасјано. Човековом светлошћу ума светле српске знамени: манастир Студеница, Ђурђеви ступови, Петрова црква и Божији манастир Сопоћани.

Борови хује горама старорашког краја. У Долини јоргована у вечери тајновите пролама се сјај богова. Неба су прозирна, потоци бистри.

Космички свет Долине јоргована игра се кроз Ибар, Студеницу, Западну Мораву, запајајући путника намерника завичајним мирисом. Опојни мирис јоргована шири плућа путника намерника.

Долина Јоргована је српски Олимп. Тамо се састају Богови и чуда праве. На Магличу и дан-данас живи светиња јоргована Реља Крилатица. Он снагом свога бића скида небо и покрива Маглич. Још увек је Маглич покривен небом и маглом а из неба и тврђаве на Магличу сија круна *Светосавља*. Кад богови посматрају Долину јоргована она личи на дебело море. У Магличком мору живе огомне шуме, човек и разне звераци.

Човек се у Долини јоргована дружи с боговима и схвата поруку Светосавља Путниче намерниче радуј се што ћеш у Долини јоргована срести

„Човека који уместо десне руке има грану јоргована, човека који уместо леве руке има пшенични сноп и човека који уместо руку има галебова крила”.

Ко мисли да ово није истина дебело ће се покајати. Ко верује не треба да се плаши творца долине јоргована. Космички свет Долине јоргована никада није био лаж – увек је био истина. Човек истине је онај који зна шта је живот и шта Светосавље може учинити за човека. Човеково срце је станиште богова. Богови и срце човека живе у Долини јоргована. Путнике намернице никада не иди у Долину јоргована без срца!

Писац «Долине јоргована» каже: „Краљевић Урош приђе. Псина отвори једно око. Из земље поче да гори. Пас се придиже. Краљевић узме мач у једну а крст Светог Саве у другу руку. Приђе. Вода покуља из врела. Пас устукну, разјапи чељуст, арлаукнувши спреми се на скок према Краљевићу који крст пружи према псини. Пас зацвиле, устукну, положи главу на земљу, шћућури се. Краљевић, једнако држи испружен крст, одложи мач, клече на колена, у две посуде наточи воде која је увирала уз сам извор”.

Замислите колико је храбар наш Краљевић а још храбрија и величанственија његова вера и крст Светосавља. Човек вером у себе, Бога и Светосавље све може савладати па чак и најмрачније силе.

Маштовит је свет „Долине јоргована”. Деца, кроз ове прекрасне бајке граде свој космички свет и шире хоризонт своје интелигенције снажећи емоционалну интелигенцију. У „Долини јоргована” Тиодор Росић каже: „На сред поља небо се проломило. Јата црних птичурина устремиле се да их живе искидају. Предводила их црна птичурина – господар ноћи. Његово грактање било је најјаче.”

Читајући ове редове присетио сам се Ван Гога и његове слике „Житно поље са гаврановима”. Небом се пролама крик. Злураде птице лешинари чекају своју гозбу. Жито са тешким златним брокатом наговештава берићетно лето и своју смрт. Слика је проткана злим слутњама и бурама. Пролама се хитац. Човек је убио себе у свом зрењу. Жито и птице су време зрења и време опраштања. Смрт је овенчана смрћу човека и пшенице. Уби га прејаким зрењем. У клисури Православља нема смрти, све вечно живи. Човек не може а да се не диви овоземаљском космичком свету „Долине јоргована”.

Тиодор Росић се осмелио и са Рељом Крилатицом ушао у свет космичког бића Светосавља и отворио пламено срце Долине јоргована и заједно са нама упловио у свет бајковите поезије. Није чудно што човек размишља о космичкој природи свете Долине јоргована: „Путујући уз долину јоргована, слушајући хук Ибра који се пропиње, пада и тутњи клисуром омамљен мирисом јоргована...” Зар ово није космички свет и зар у овом мирису јоргована не живи велики човек Светосавља. Човече, ово је долина јоргована и станиште Бога. Хук Ибра се пење у небо и пева своју песму над песмама – *Ово је српски Маглич* – станиште круне православља!

У клисури српског Олимпа живе сва чудеса овога и онога света. Ко је бар једном био омамљен мирисом јоргована и сведок необичног космичког света Магличких чуда, њему је душа остала вечно окићена.

Иронија „небеског” народа лежи у мрачним поривима превара: „Завидни на Уроша, који не само што је пронашао свету воду већ је задобио и принцезу царског рода, браћа скују подвалу. На конаку напију брата, па кад овај заспи, замене свету воду из његове посуде водом из Ибра а у своје посуде прелију свету воду...”

На Преображење Стефан Првовенчани сазнао за подвалу, сазнао па позвао синове на оно исто место за које му је у сну речено. Лажљиви језик се увек уplete у мрежу лажи...

Прелепа бајка «Женидба Реље Крилатице» припада самом врху космичког света кроз коју лепота жене надахњује љубав и врлине.

Велико срце чедне девојке чини чуда овога света и свој живот даје за љубав и срећу. Девојачко срце је понос небеса и радост која се пролама небесима и ствара виртуелно космичку љубав.

„Дан се ближио крају. Принцезу је пробудило цвиљење. Светлана, Светлана... Чула је умилно, отегнуто, медено дозивање. Пренула се. Сетила се погодбе са старицом. Не сме се одазивати”. Искушење емоција и врлина девојачких је огромно. Било је потребно много одрицања и много стрпљења да би девојка одолела толиким замкама. Девојачка љубав и чежња као и поштење побеђују све. Свако мушко срце пожелело би једну такву срећу.

Српске бајке имају национални као и интернационални карактер. Српски народ кроз бајке жели бољи живот. У бајкама борба добра и зла и светлости и мрака код Срба симболише жељу за слободом. У хришћанској религији бајке изражавају национални идентитет, национални фолклор и тежњу тежњи ка величању себе. Бајка и мит биле су део живота и погледа на космички свет око нас и у нама. У српским бајкама и биљке су део космички надахнутог живота. Српске бајке у себи носе паганску космогонију.

Књига „Долина јоргована” је српска историја православља и прича о нама. Она неодољиво подсећа на Хомерову „Илијаду и Одисеју”. Илијади и Одисеји недостаје српска питомина и величанствена душа Светосавља.

Долином јоргована живи српска правда и искреност која је крунисана Светосављем. Свети Сава је српски симбол поштења, мудрости и топле људске чедности. Његовом светлошћу проткана је људска доброта. Мудрошћу својом Светосавље надахњује путнике намернике док ходају горама старорашког краја и врлетима Долине јоргована. У бајкама „Долина јоргована” побеђује људска чедност и правда побеђује лаж.

Бајке нам указују на савремени систем образовања, савлађивања и усвајања знања у којима испитаник подвлачи дате одговоре. Бајке су састављене од великог дијапазона интелигенције и емоција. Јасно нам је да емоције у бајкама нису апстрактни појмови јер су оне стварне и могу се контролисати кроз функцију мозга. Оне су најсавременији тест и начин како се могу савладати емоције и култивисати биохемија мозга. На овај начин образовања човек производи биохемијски квалитет емоција.

Човек мора проћи многе замке и препреке да би остварио циљ. Хуманизација човека је сушаствена порука Тиодорових бајки. Егоцентричност човека кроз бајке прераста у социјализацију људских и креативних односа. До изражаја у бајкама долази човекова хумано–креативна интелигенција. Емоционална интелигенција у бајкама говори о високој свести и космичкој креативности да се емоције надграде и савладају у датој ситуацији. Емоционална интелигенција је у бајкама на сталној провери јер превазилази природно станиште и од човека изискује велики напор да се савлада, научи и транспонује нове емоције кроз биохемијске потребе мозга. Можемо видети у бајкама како човек савлађује емоције и како их биохемијским путем задовољава и усмерава ка новом циљу и снажењу емоционалне интелигенције. До изражаја у бајкама долази когниција јер кроз њу успостављамо суштинске моћи јер она код човека развија непосредно откривање или препознавање информација у различитим облицима. Креативнаа продукција у бајкама је изузетно важна јер од јунака изискује само један одговор да би задовољио потребне услове.

**COSMICAL WORLD OF SERBIAN FAIRY TALES
“THE LILAC VALLEY” OF TIODOR ROSIĆ**

Cosmical in “The lilac valley” of Tiodor Rosić is discussed.